

Filmovka

50
Letních
filmových
škol

Jan Bergl

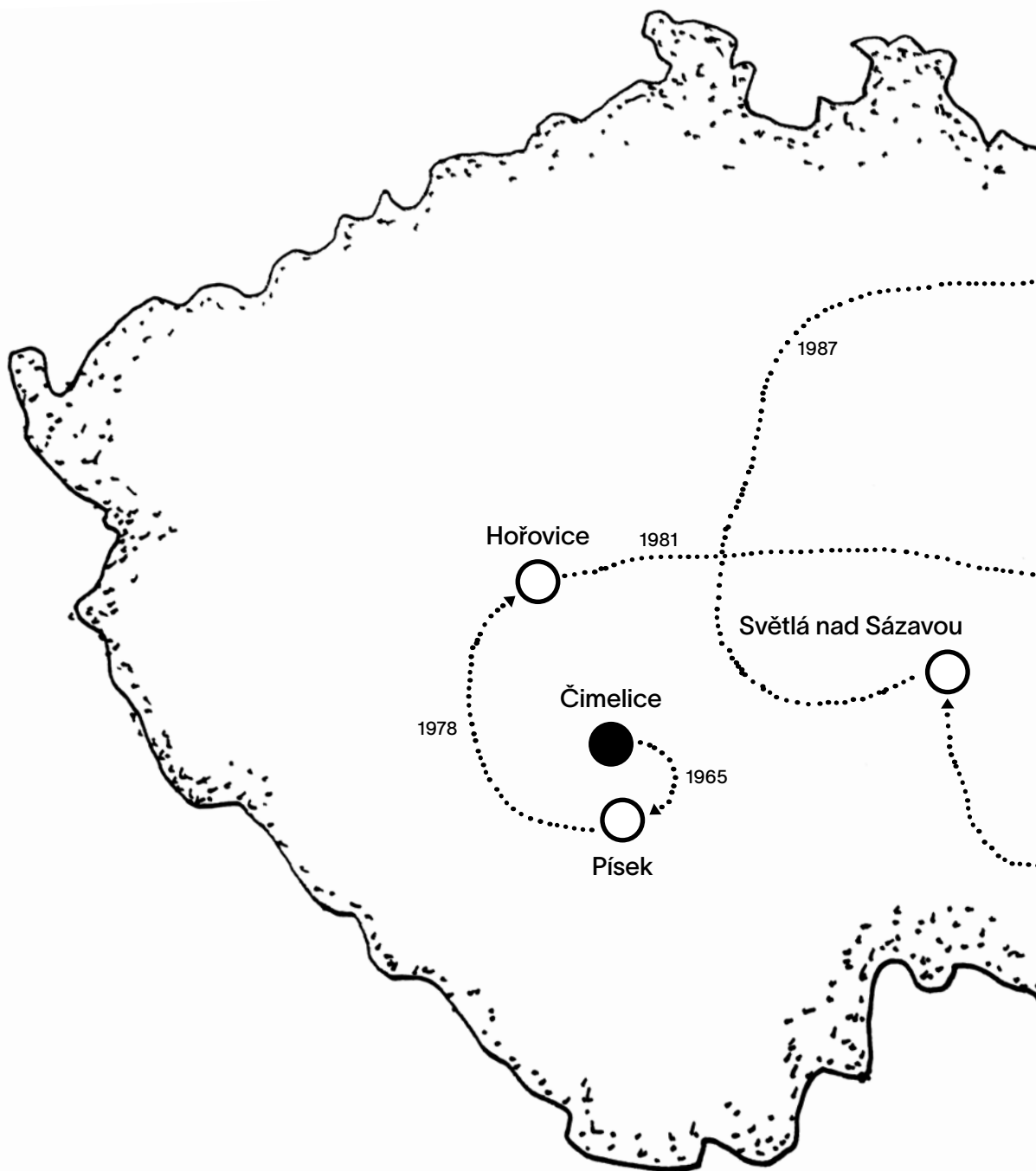

„Včera jsem zažil velké překvapení – a k tomu musím festivalu poblahopřát – pozdě v noci bylo kino, kde se sotva dalo dýchat, plné lidí, kteří se přišli podívat na čtyřicet let starý film. Publikum je to, co dnes tvoří festival. Pokud nepřijedu já, přijede někdo jiný. Ale pravé umění je přilákat stálé a kvalitní publikum.“

Abbás Kiarostamí, 2012

Tour de

Filmovka

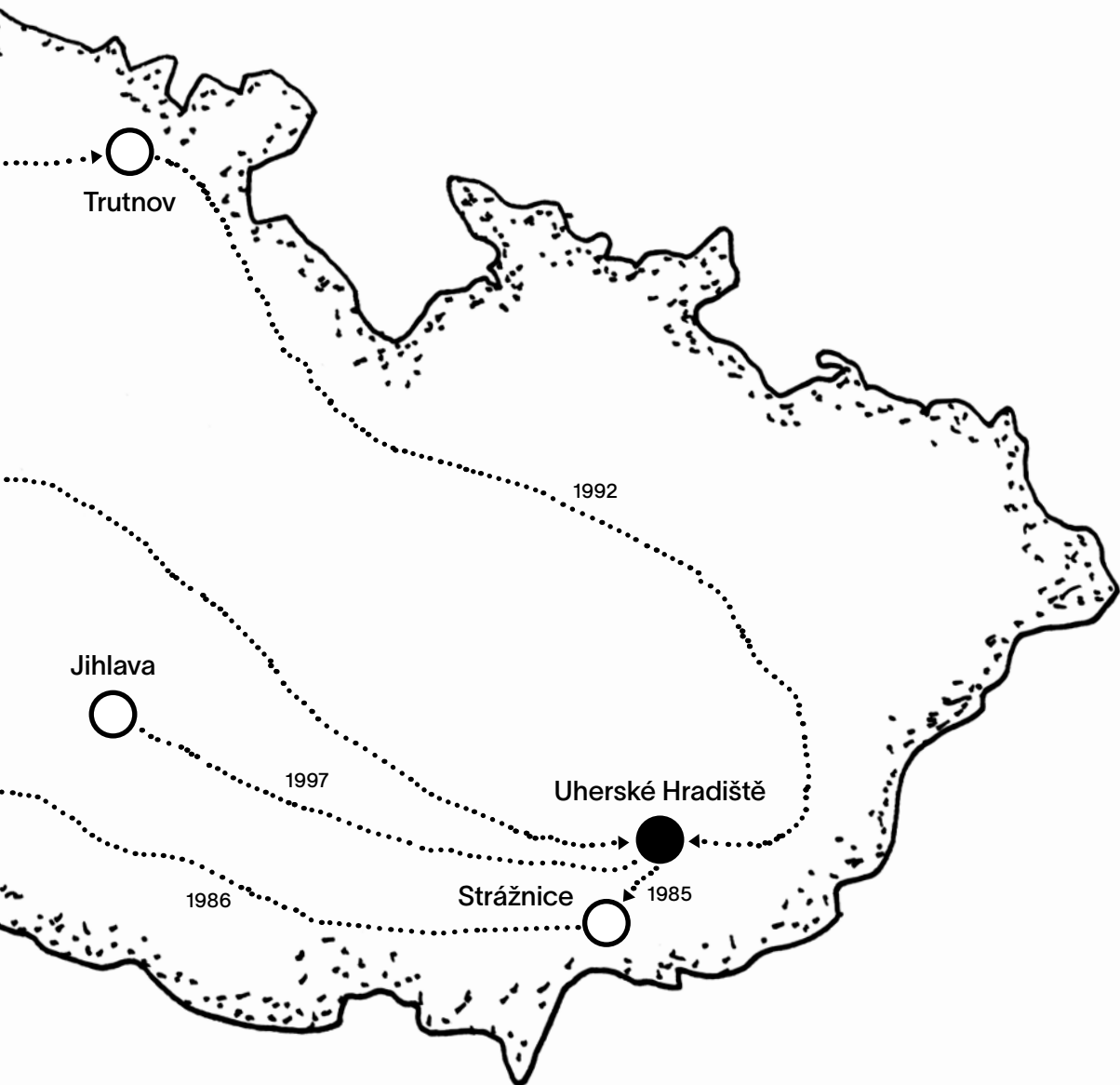
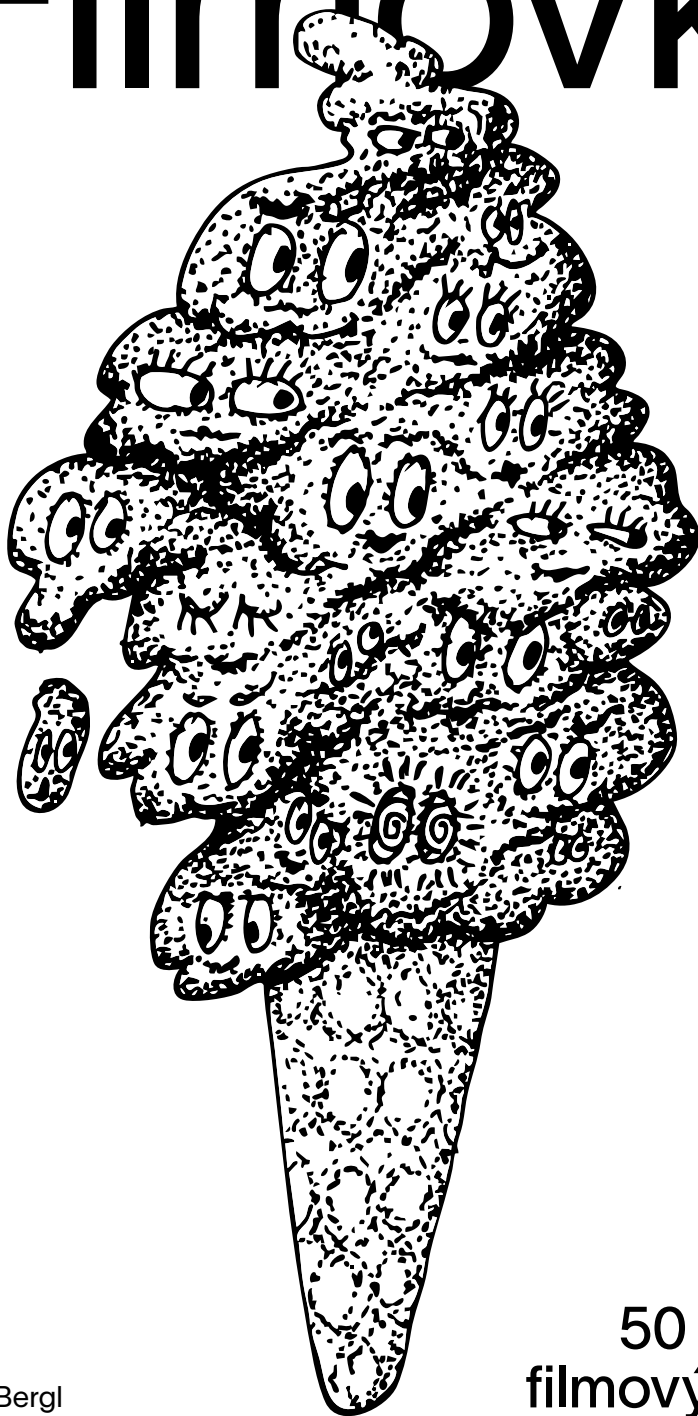

Foto na předsádkách:
přední – Martina Gogolová, Michal Stránský
zadní – Marek Malůšek, Aleš Duda

Copyright © Jan Bergl, 2025
Design © Štěpán Malovec, Adam Tureček, 2025
© Grada Publishing, a.s., 2025

ISBN 978-80-271-8046-2 (pdf)
ISBN 978-80-271-5997-0 (print)

Filmovka

Jan Bergl

50 Letních
filmových škol

PODĚKOVÁNÍ

Letní filmová škola se za dobu své existence stala fenoménem nejen pro filmové kluby, pro jejichž vedoucí a členy byla původně založena, ale také pro tisíce a tisíce dalších filmomilců. Od samého počátku k sobě přitahovala lidi, kteří ji připravovali velmi pečlivě, svědomitě a s láskou k filmu a kultuře obecně, stejně jako chytré, vnímavé a otevřené publikum. A mám radost, že tento stav přetrvává i v současnosti a že naše milovaná Filmovka je akcí, na kterou se všichni celý rok těšíme a odkud se nám těžce odjíždí.

Proto bych chtěla poděkovat všem, kteří se na její organizaci kdy podíleli. Bylo vás mnoho a není v mých silách ani paměti všem jmenovitě poděkovat. Vězte však, že bez každého jednoho z vás by Filmovka nebyla Filmovkou.

Komu bych ale jmenovitě poděkovat chtěla, jsou moji kolegové, se kterými Filmovku připravuji celá dlouhá léta a z nichž se pro mne stal skutečně vyladěný tým snů a další rodina. A tak z celého srdce děkuji za profesionální a kreativní spolupráci při sestavování filmového, odborného i doprovodného programu Ivě Hejličkové a Janu Jílkovi (a celému jejich dramaturgickému týmu), Michalu Surmovi za to, že Filmovka skutečně funguje jako hodinky, Silvii Suchnové za neutučající energii a laskavost, s jakou řídí obrovský marketingový tým, Lence Horákové za vašeň, s jakou

o Filmovce všechny informuje, Davidu Huspeninovi za kreativitu a novátorské nápady, které mě moc obohacují, Michalu Hlaváčovi za radost a lehkost, kterou do našeho týmu přinesl, Daniele Vlčkové za heroické výkony a profesionalitu při sestavování a ukočirování celého rozpočtu, Ludmile Rubalové za trpělivou sílu a Anně Stránské za nekonečnou tvořivou energii. K pilířům Filmovky patří také celá léta Jana Novorytová, Michaela Šnajdarová, Patrik Malečík a Zuzana Némethová, kteří jsou rovněž důležitými dílky našeho velkého filmovkového orloje.

Chtěla bych také poděkovat všem kolegům z Rady AČFK a ze všech filmových klubů, mecenášům a všem skvělým návštěvníkům, kteří Filmovku milují stejně jako my.

Mé poděkování patří také všem finančním partnerům: Ministerstvu kultury ČR, Státnímu fondu audiovizí, Zlínskému kraji a zvlášť městu Uherské Hradiště – jeho obyvatelům a starostovi Stanislavu Blahovi – za opravdu nadstandardní, vstřícný a přátelský přístup, díky kterému se zde cítíme jako doma.

A v neposlední řadě bych chtěla poděkovat Janu Berglovi za jeho obrovskou práci, nasazení a čas, který věnoval vzniku této knihy.

Ze srdce děkuji všem a Filmovce přeji dalších alespoň 50 let s tak skvělými lidmi kolem ní.

Radana Korená
ředitelka AČFK a LFŠ

Obsah

9	Prolog	13	1	Seminář filmových klubů
13–281	Obrazy 1–9	25		Milica Pechánková – Byli jsme jako rodina
284	Laureáti Výroční ceny AČFK			
285	Seznam pramenů			
287	Seznam citovaných audiovizuálních děl	35	2	Letní filmová škola
289	Festivalové plakáty	67		Jan Bernard – Konflikty byly, ale dalo se vyjednávat
		79	3	Vstříc svobodě
		91		Michael Málek – Člověk si tam připadal jako na obřím mejdanu
		101	4	Na rozcestí
		113		Jan Lukeš – Možná to byla šťastná chvilka našich životů
		123	5	Letní filmová škola hledá tvář
		145		Jiří Králík – Filmovka potřebovala okysličit
		157	6	Letní filmová škola „za Králíka“
		173		David Čeněk – Na Filmovce měla dramaturgie punc kreativity
		183	7	Letní filmová škola opět hledá tvář
		197		Petr Korč – Nebyli jsme partou, která přišla přebírat LFŠ
				Pavel Bednařík – Položili jsme nové základy Filmovky
		211	8	Letní filmová škola v digitálním věku
		229		Jan Jílek – Publikum je jednou z největších hodnot LFŠ
				Iva Hejličková – Při výběru filmů usilujeme o pestrost
		245	9	Vstříc další padesátce
		261		Michal Surma – Každá kulturní akce musí řešit obchodní záležitosti
				Radana Korená – Na Filmovce se setkávají všechny generace
		271		

Seznam použitých zkratk

AČFK	Asociace českých filmových klubů
ASFK	Asociace slovenských filmových klubů
ČSFFK	Československá federace filmových klubů
ČSFÚ	Československý filmový ústav
FAMU	Filmová a televizní fakulta Akademie múzických umění v Praze
FIAF	Mezinárodní federace filmových archivů
KSSS	Komunistická strana Sovětského svazu
LFŠ	Letní filmová škola
NFA	Národní filmový archiv
Rada ČSFK	Rada československých filmových klubů
ROH	Revoluční odborové hnutí
ÚPF	Ústřední půjčovna filmů
VGIK	Gerasimovova všeruská státní univerzita kinematografie
VŘSR	Velká říjnová socialistická revoluce
ZFŠ	Zimní filmová škola

Mezi 26. červencem a 2. srpnem 1975 se konal první ročník Letní filmové školy. Lektori z filmových klubů, zaměstnanci Československého filmového ústavu (ČSFÚ) a další profesionálové z oblasti kinematografie se potkali v jihočeském Písku, aby během osmi dní zhlédli více než čtyřicet filmů (krátkých i dlouhých, hraných, dokumentárních i kreslených, z různé doby a odlišných koutů světa), vyslechli si pět přednášek a zúčastnili se společných debat. Byť akce časem prošla mnohými obměnami, stala se stabilní součástí léta a roku 2024 oslavila své padesáté výročí. Alespoň tedy oficiálně – podle zachovaného způsobu datace. Ve skutečnosti její kořeny sahají hlouběji do historie, do poloviny 60. let.

V srpnu 1964 uspořádal Stanislav Zvoniček, někdejší ředitel ČSFÚ a předseda sotva vzniklé Československé federace filmových klubů, první Seminář filmových klubů v Čimelicích nedaleko Písku. Koncepce Semináře byla totožná jako v případě Letní filmové školy. Obě akce měly vytvářet platformu pro setkávání klubistů, seznamovat účastníky s novinkami i klasikami světové kinematografie a přibližovat jim jejich kontext prostřednictvím odborných úvodů či přednášek. Vzhledem k tomu, že Semináře i Školy vznikly jako oficiální akce za dob komunistické totality, nelze pomínout ani jejich ideologický rozměr. Avšak zatímco liberálnější 60. léta přála Zvoničkovu tolerantnímu přístupu, proměna Semináře v LFŠ byla spojena s normalizačním utahováním šroubů. V roce 1992 se pořadatelé pokusili distancovat od komunistického, indoktrinačního názvu přejmenováním akce na Letní seminář filmových klubů. Změna se ale neujala a příštího léta opět proběhla Letní filmová škola, která už byla pro mnohé také synonymem příjemných (polooficiálních i neoficiálních) zážitků z 80. let. V roce 1993 navíc došlo k nejdůležitější koncepční změně v celých dějinách akce: LFŠ se zpřístupnila široké veřejnosti. S Jiřím Králíkem v čele naplnila během následujících let své jméno novým významem a stala se akcí vyhledávanou tisícovkami mladých lidí. Na jeho úsilí navázaly po roce 2007 nové organizační týmy, které LFŠ provedly turbulentním přelomem první a druhé dekády 21. století a pod vedením Radany Korené ji posouvají dál.

Hra s názvy a počtem ročníků je pouhou pěnou na hladině oceánu událostí, které klubistická setkání – ať už v podobě Seminářů nebo Škol – formovaly napříč uplynulými šesti dekádami. Jejich historie vydala na knihu, kterou právě držíte v rukách. Zatímco faktograficky koncipované kapitoly zasazují akci do soudobého společenského a institucionálního kontextu, volněji laděné rozhovory ji přibližují z osobního hlediska pamětníků. Syntézou obou zdrojů pak před očima vyvstává členitý obraz dějin jednoho z největších tuzemských filmových festivalů.

HAWAII *cafe*
Internet . PC herma

ZDA

Jak vzniklo klubové
hnutí v Československu?
Které instituce jej
zaštiťovaly? Kdy se konal
první Seminář filmových
klubů a proč byl založen?
Které osobnosti jsou
s počátky domácího
klubového hnutí
neodmyslitelně spjaty?
Jaká atmosféra panovala
v Písku, který se
na dlouhou dobu stal
synonymem Semináře?

- Seminář
filmových klubů

Eva Olivová a Myrtil Frída.
Soukromý archiv Martina Olivy

Ať už hovoříme o Semináři filmových klubů nebo Letní filmové škole, nelze si odmyslet klubové hnutí, které vždy stálo v jejich pozadí. V československém prostředí se začalo formovat koncem 50. let 20. století – tedy relativně pozdě ve srovnání s celosvětovým děním. První filmové kluby začaly vznikat o bezmála čtyři dekády dříve. Jejich zrod je spojen s přelomem 10. a 20. let, kdy francouzský esejista a filmař Louis Delluc založil týdeník *Le Journal du ciné-club* a začal přemýšlet o kinech, která by tvořila alternativu k běžné distribuci, svazované komerčními zájmy a cenzurou (která tou dobou běžně existovala i v demokratických státech). Publikum by zde navíc mohlo poznat tvůrce a diskutovat s nimi o zhlédnutých filmech. Dellukova idea se stala skutečností v roce 1921, kdy filmový kritik Ricciotto Canudo založil Klub přátel sedmého umění (Club des Amis du Septième Art) v Paříži.

Koncept filmového klubu se v následujících dvou dekáдах začal pod různými názvy šířit po celém světě. Prudký rozmach klubového hnutí nastal s koncem druhé světové války, kdy poptávka po instituci filmového klubu začala sílit také v Československu. Stát, který měl monopol na kinematografii garantován Benešovými dekrety již od roku 1945, dal proto pokyn Československému filmovému ústavu (ČSFÚ), aby zřízení klubů začal chystat. Veškeré přípravy zastavil komunistický státní převrat roku 1948 a následná reorganizace filmového průmyslu, během níž byl ČSFÚ zrušen. K moci nastoupivší komunisté si dobře uvědomovali význam kultury a filmu, který Lenin kdysi prohlásil za nejdůležitější umění. V jejich zájmu bylo, aby propagoval marxisticko-leninskou doktrínu, potažmo vládnoucí stranu. Idea exkluzivní organizace filmových klubů odporovala proklamovanému rovnostářství.

Snaha o sešňorování kultury ideologickým korzetem se mýjela účinkem. Lidé o ni přestávali mít zájem. Vedení státu se proto rozhodlo přistoupit k částečné decentralizaci systému a větší rozhodovací moc přeneslo na místní úroveň. Od roku 1956 tak začaly filmové

kluby spontánně vznikat pod záštitou některých kulturních organizací, jako byla například Společnost pro šíření politických a vědeckých znalostí, lidově přezdívaná jako „Společnost s dlouhým jménem“ (dále Společnost), která školila lektory v nejrůznějších oblastech činnosti. Stejnou rychlostí však kluby také zanikaly, neboť pro ně zatím neexistovalo vhodné systémové zázemí. Změna nastala až začátkem 60. let. Roku 1963, po takřka dvouletém přípravném období, vznikl Klub přátel filmového umění, o rok později přejmenovaný na Československou federaci filmových klubů (ČSFFK). Jejím zřizovatelem byla opět Společnost, přejmenovaná v roce 1965 na Socialistickou akademii.

„S našimi filmovými kluby to bylo donedávna jako s Tureckem na počátku čtyřicátých let, kdy se každou chvíli docela zaručeně tvrdilo, že právě vstoupilo do války. Za poslední tři roky se totiž kluby tolikrát naslibovaly jako hotová věc, že se ani nechtělo věřit, že někdy vstoupí do života. Teď jsou tady ve velmi skromné formě na světě – a hlavní starosti teprve začínají,¹“ napsal v roce 1964 první předseda celostátního výboru ČSFFK František Goldscheider. Tou dobou už po republice putovaly první tři cykly zakoupené pro filmové kluby. Jeden představoval deset nejlepších filmů světa podle bruselské ankety, druhý historii československého filmu do roku 1945, třetí slavné tvůrce světové veselohry. Součástí klubové projekce měl být lektorský úvod, protože bylo třeba zástupce filmových klubů s programem nejprve seznámit, a také je náležitě instruovat. Ředitel Československého filmového ústavu Stanislav Zvoníček, který roku 1964 vystřídal Goldscheidera ve funkci předsedy ČSFFK, proto zorganizoval první Seminář filmových klubů v Čimelicích.